hejmar 21 havîn 1997

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê ya 21emîn

Civîna 21emîn ya Kurmancî li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 30ê adarê û 5ê nîsana 1997 de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser termên aborî, îdyomên kurdî, nifrînên kurdî, devoka Qerejdaxê û ferhengoka Hawarê xebitîn.

Di vê civînê de Xosrow Abdullahî (Selmas), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Abdullah Emîn Bêtasî (Behdînan), Salim Çeliker (Diyarbekir), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nouman (Cizîrê), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Sucaî (Şikak), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Reşo Zîlan (Agirî) û Zeynelabidîn Zinar (Batman) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara *Kurmancî* de tên belav kirin.

Termên aborî

Amadekar : Salim ÇELÎKER

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
malê giştî	kamu malı	bien public	public good
xizmeta giştî	kamu hizmeti	service public	public service
aboriya girtî	kapalı ekonomi	économie fermée	closed economy
aboriya vekirî	açık ekonomi	économie ouverte	open economy
bazara reş	kara borsa	marché noir	black market
aboriya têkel	karma ekonomi	économie mixte	mixed economy
hêjahî	değer	valeur	value
hêja	değerli	1) qui de la valeur, valeureux, 2) cher	1) valuable, worthy, 2) dear
ne hêja	değersiz	sans valeur	worthles
hêja bûn	değmek, değerinde olmak	valoir	to be worth
hêjahiyên civakî	toplumsal değerler	valeurs sociales	social values
hêjahiyên manewî	ahlakî değerler	valeurs morales	moral values
hêjahiya lêzêdebûyî	katma değer	valeur ajoutée	added value
mezaxtin (bimezêxe)	tüketmek	consommer	to consume
mezaxtin	tüketim	consommation	consumption
serane	kişi başına	per capita, par tête	per capita
mezaxtina serane	kişi başına tüketim	consommation per capita, par tête	per capita consumption
mezêxer	tüketici	consommateur	consumer
mezêxerî	tüketicilik	consommation	consumership
bikir	alıcı	acheteur, client	buyer, purchaser
civata mezaxtinê	tüketim toplumu	société de consommation	consumer society
darayî, adj.	mali	financier	financial
darayî, n.	maliye	finances	finance
wezareta darayiyê	maliye bakanlığı	ministère des finances	ministry of finance
sala darayî	mali yıl	année financière	financial year
jmaryar, hesabdar	muhasebeci	comptable	accountant
jmaryarî, hesabdarî	muhasebe	comptabilité	accountancy, bolok-keeping
navînî	ortalama	moyenne	average
bi navînî	ortalama olarak	en moyenne	in average
navînî kirin	ortalama yapmak	moyenner, faire la moyenne	to average
bazargerî	pazarlama	commercialisation	marketing
bazarger	pazarlayan	la personne qui commercialise, commercial	marketer
endustrî	endüstri	industrie	industry
endustrîger	sanayici	industriel	industrialist
sendîka	sendika	syndicat	trade-union
sendîkager	sendikacı, sendika yöneticisi	syndicaliste	trade-unionist
bi sendîka, endamê sendîkayê	sendikalı, sendika üyesi	syndiqué, membre d'un syndicat	member of a trade-union
bê sendîka	sendikasız	non syndiqué	who is not affiliated to a trade-union
bazara serbest	serbest piyasa	marché libre	free market
bihayê destekkirî	taban fiyatı	prix de soutien	support price
çandinî, werzêrî	tarım, ziraat	agriculture	agriculture
hêwişandin, paşdestî, sixberî, paşkeftî, destberî	tasaruf	épargne	savings
malên guhêzbar	taşınır mallar	biens meubles	movable goods, movable property
malên neguhêzbar	taşınmaz mallar	biens immeubles	real estate, immovable proprety
takemafî	imtiyaz	exclusivité	exclusive rights
takemaf	imtiyaz sahibi	qui a le droit exclusif	who has the exclusive right
takedestî, yekdestî, pawan	tekel	monopole	monopoly
takedest, yekdest, pawandar	tekelci	monopoliste	monopolist
lihevkirin, pêkkirin	sözleşme	convention	convention, agreement
bitevahî, pêkveyî	toplu	collectif	collective
lihevkirina bitevahî	toplu sözleşme	convention collective	collective convention, agreement
civakî bûyin	sosyalleşmek	devenir social, être social	to be socialized
civakî kirin	sosyalleştirmek	socialiser	to socialize
miz, mizd	ücret	salaire	salary, wage
romizî, (m.)	gündelik, yevmiye	salaire quotidien	daily wage, daily pay
mehmizî, mûçe	aylık ücret, maaş	salaire mensuel	monthly wage
destmizî	el emeği, el ücreti	salaire pour un travail manuel	wage for a manual work
ber, (n)	ürün	produit	product
berhem, (m)	1) ürün, 2) eser	1) produit, 2) oeuvre	1) product 2) work
berdar, biber	verimli	fructueux	fruitful
berhemdar	üretken	productif	productive
berhemdarî	üretkenlik, verimlilik	productivité	productivité
berdarî	verimlilik	fertilité	fertility
ber dayin, ber înan, berhemdan	ürün vermek	produire, donner des fruits	to produce, to yield
ber hilanîn, ber rakirin	ürün elde etmek	récolter	to harvest, to agather (in)
hilberandin, berhem derandin	üretmek	produire	to produce
berhemhêner, berhîner	üretici	producteur	producer
hilberandin	üretim	production	production
hilberdar	üretken	productif	productive
hilberdarî	üretkenlik	productivité	productivity

Devoka Qerejdaxê

(V)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
koxpinîk [ma qey ez koxpinîkî me ku tu min deyim bixapînî; ma kesê koxpinîkî heye ?]	enayi, ahmak anlamında [kandırılacak kadar enayi miyim ; Enayi mi var ?]	idiot, imbécile	idiot, fool, jerk
koz	1) kuzu, oğlak ağılı, 2) çadır içinde etrafı çitle çevrilmiş bölüm, 3) şubat ayında hava, su ve toprağın ısınması	1) bercail pour agneaux, 2) compartiment d'une tente entouré de haies 3) échauffement soudain du temps vers fin février	1) sheep fold, sheep pen, 2) section of a tent surounded by fences, 3) increase of warmth supposed to fall from the sun, successively into air, water and earth in late February
kwêrgî (kerguh, keroşk, kevroşk, kîroşk, kerwêşk, kêrûşk)	tavşan	lapin, lièvre	hare, rabbit
kudik	domuz ve benzeri hayvanların yavrusuna verilen ad	petit d'ourse ou de truie	(bear) cub, whelp, piglet
kulik, guhbalîv	1) yastığın her iki başına geçirilen kılıflar, 2) çoban kepeneğinin başlığı	1) tissu de couleur couvrant les deux extrémités d'un traversin, 2) bonnet et manteau en feutre des bergers	1) colored fabric covering both ends of a cushion, 2) felt cap and vest of shepherds
kulmişt	iki elin bir araya getirilmesiyle oluşturulan dolu avuç	à pleines mains, quantité contenue dans les deux poignées jointes	(unit of mesure) contained the amount in the palms of both hands when held together
kun	su tulumu	outre d'eau	water skin
kuncandin	dişle kemirir gibi ezmek	presser comme si on devait ronger	to gnaw
kungî	çadırda üzerine yatak konulan özel yapılmış tahtalar	planche de bois sur laquelle on range les matelas (dans une tente)	wooden plank on which mattress is placed (in a tent)
kurr	çıplak dağ tepesi	éminence nue, déboisée d'une montagne	bare hill top
kurisîn	kemirmek	être rongé, grignoté	to become worn, corroded, eroded
kurisandin	aşındırmak	ronger	tognaw, to nibble
kur kirin	tıraş etmek	raser	to shave
kurîşk	kıvırcık	bouclé, frisé	curly (hair), crisp
kurot	yassı, küt burunlu	dont le bout du nez est rond, abrupt	who has a blunt nose
kurpist, kurrepist	fısıltı	chuchotement	whisper
kurtêl	ekmek kırıntısı	miette	crumb (of bread)
kuş	boş, çürük	nullité, vaurien	hollow, empty, devoid of content
kevirê kuş	sünger taşı	pierre ponce	pumice stone
kut	sütun, dayak	colonne, pilier	column, pillar, support
kûlik	1) toz, kıl, 2) küllük	1) cendre, 2) amas de cendres	1) ash, dust, 2) pile of ashes
kûp kirin	hacamat yapmak	faire des saignées	to cup (to let (patient's) blood)
kût	kötürüm	paralytique	crippled
kût bûn	kötürüm olmak	devenir paralytique	to beccome crippled
lalî	çocuk dilinde uyuma	dodo	sleep (baby talk)
lalî kirin	(çocuk dilinde) uyumak	faire dodo	to sleep (baby talk)
lalûte	konuşma yeteneği kıt olan, konuşmayı beceremeyen	qui bégaie qui a du mal à parler	tongue tied
lapûrî	eski püskü giysi v.b.	fripes	rags, frippery, old tattered clothes
lem	1) salatalık, kabak, kavun, karpuz v.b. teveği, 2) hayvan memesi	1) plante (de pastèque, de melon, de concombre), 2) mamelle	1) vine (of cucumber, squash, melonplants), 2) udder, animal teat
sênîya lengerî	lenger tabak	assiette en cuivre grande et plate	large copper dish
lewlewok	velveleci	tapageur, bruyant	person who likes loud noise
lexer	uyuşuk, durgun	léthargique	stagnant, indolent
lexerî	hareketsizlik, durgunluk	léthargie	stagnancy, indolence
lext	itme	poussée, bousculade	
lext kirin	itmek	pousser	to push, to shove
maga	bak hele !	dis donc! oh là là!	look!
mak	1) ana, anaç, 2) oyunda ebe	1) mère, matrice	1) mother, 2) " it " (in games)
malkir	ev kuran, yuva kuran	qui fonde un foyer (une famille)	who starts a home
maliştin	süpürmek, silmek	balayer, essayer	to sweep, to erase
marîjok, marmarok, majmajok, marzizerk	kertenkele (ev kertenkelesi değil)	lézard	lizard
mastêrk, kovik	huni	entonnoir	funnel
masûr	masüra	navette (de tisserand)	weaver's shuttle
maz	5 yaşındaki koç	bélier âgé de 5 ans	5 years old ram
mazbir (mazber)	koyunların tırnaklarında meydana gelen bir hastalık	une maladie affectant les pattes des moutons	hoof disease of sheep
mecî	genç dişi deve	jeune chamelle	young female camel
melisîn	(korkudan) büzülüp sinmek	être intimidé	to cringe in fear
merş	büyük kıllı bir kilim türü	tapis tissé en gros poils de chèvre	type of kilim (flat weave carpet) made with coarce hair
mervan	sevecen, kadirbilir, mihriban	amical, cordial	appreciative, friendly receptive
merxur, rîşa mêrxur, birîna mêrxur	cüzzam	lèpre	leprosy

mêr kirin	kadının kocaya varması, evlenmesi	se marier (pour une femme), prendre un mari	to marry (of a women)
mêş û mol	haşarat (sinek v.b.)	insectes	insects, bug
milik	hörgüç	bosse d'un chameau	camel's hump
mirar bûn	murdar olmak	crever (pour un animal)	to die without ritual slaughtering (of ox, cow, sheep, goad)
mird	başta oluşan kepek v.b.	pellicule de cheveux	dandruff
mirîşka avê/avî	su tavuğu	poule d'eau	water fowl
mirîşo	ölü yıkayıcısı	personne qui fait la toilette du mort	one who washes corpses
bi mirinayî, bi mirina (bi mirinayiya wê bû)	ölümüne	à mort	unto death
misas	üvendire	aiguillon, pique-böuf	ox-goad
misdan, mizdan, perixandin, gemirandin	ovmak	masser	to massage, to rub
misdan	ovma, masaj	massaj	massage
mist	avuç	poignée	handful (3 fist)
xurî, avlek	çiçek	vérole	smallpox
sorik	kızamık	rougeole	measles
mitêl, şelte	şilte	matelas rudimentaire	thin mattress
mixmar	kor, kor halindeki ateş	braise	embers
mîkutok, mîrkutok	su çiçeği	petite vérole, varicelle	chicken pox, varicelle
mîna, wek, wekî, bîna	gibi	comme	like, as
mîrustan, murîstan	vücutta kuru yara açan bir egzema türü	une sorte d'eczema	type of eczema
bîrov	sulu egzema	eczéma	eczema
mîzmîzk, mîzdank	mesane	vessie	urinary bladder
mojmojî, demdemî, rengarengî	istikrasız, dalgası belli olmayan	fantasque, lunatique	moody

Ferhengoka *Hawarê*

(III)

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**înglîzî**
mirx : teyr	kuş	oiseau	bird
pat	kasımpatı	chrysanthème	chrysanthermum
balafira dûrger	uzun mesafe uçağı	avion à longue distance, long courrier	long distance aircraft
mafir : himin, hey, hemin	nasılsa, mademki	puisque	in any case, since as
dirêjî (yekî/tiştekî) kirin	birine, bir şeye hücüm etmek	attaquer quelqu'un / quelque chose	to attack sb/so
bi darî (diyarî) yekî ketin	birini ziyaret etmek, birinin huzuruna çıkmak	rendre visite à quelqu'un, avoir une audience avec quelqu'un	to pay a visit, to have an audience
dûpaş	fiil takısı	suffixe verbal	verbal suffix
mit	tepe, tümsek	motte	clod, lump
ewlegeh; star	sığınak	abri, refuge	shelter, refuge
pelax	yıkık kuru ot	herbe couchée	folded herb
velo kirin	aramak, araştırmak, yoklamak	fouiller, examiner	to search
page, pang	harabe ev	maison en ruine	wetched house
helistin : helastin, hilatin, serbûn	kalkıp gitmek	se lever, lever le camp, décamper	to stand up, to leave
herişandin	sıyırmak, hafif yaralamak	égratigner	to scratch
herişîn	sıyrılmak, hafif yaralanmak	s'égratiner, être égratigné	to be scratched
nedîbar	görünmeyen	invisible	invisible
seqer	saka kuşu	chardonneret	goldfinch
mişgul : bijang	kirpik	cil	eyelash
awan	hayin	traître	traitor
kenişte	sinagog	synagogue	synagogue
mehdervani	himaye, koruma	protection	protection
ji ker(r) ve	sessiz sedassız, sessizce	subrepticement, soudain	surreptitiusly
dîmdar	artçı	arrière-garde	rearguard
raser bûn; ser jê standin, fêz jê standin	hakim olmak, üstünlük sağlamak	prendre le dessus, l'emporter	to take the lead
sergever, sergevaz	önder, şef	leader, chef	leader, chief
serdeste	seçkin, mahir	distingué, expert	distinguished, skillful
kotî	cüzam	lèpre	leprosy
çêlî kirin	bahsetmek	parler (de)	to talk (about)
ber pê kirin	sunmak, arz etmek	présenter	to present
herîna	kararsızlık	indécision	undecisiveness
di herênayê de mayîn	kararsız kalmak	rester indécis	to remain undecided
Kerwankuj	çolpan yıldızı, kervankıran	Vénus (planète)	Venus (planet)
Dûpişk	akrep burcu	Scorpion (ast)	Scorpio (ast)
Komika sêwiyan	Sürreya, Pervin	Pléiades	The Pleiads
termê mixêl, termê Adem, heftbra	Büyük Ayı	Grande Ourse	The Great Bear
pisaxe : ji mala axayan	ağazade, ağa soyundan	noble, descendant d'un hobereau ou d'un seigneur	nobleman, descendent of a lord
rejû	maden kömürü	charbon	coal
Kakeşîn, Kadiz	Saman yolu	La Voie lactée	The Milky way

Îdyomên kurdî

(III)

Amadekar : Mustafa AYDOGAN
Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
beravêtî kirin	bir işi zamanından önce, ifa ederek başarısızlığa ugratmak	faire avorter (un projet)	to abort (a project) to cancel
bi axurê xwe de rîtin, bi hesîra (kodika) xwe de rîtin	işlerini, düzenini kendi eliyle bozmak çanağına sıçam	détruire son ordre (son bien-être) par ses propres actions	to shoot one self in the foot, to be one's own worst enemy
bi çira (diwarê) xwe de mîstin	kendi işlerini bozmak, düzenini yıkmak	se tirer dans les pattes	to shoot one self in the foot
bi bêjingê dan hev, bi serradê bela kirin; bi kevçiyan dan hev, bi heskê belav kirin	kaşıkla toplayıp, kepçeyle dağıtmak	collecter avec des cuillers distribuer par louches; gaspiller; distribuer sans considération	to waste
bi cewrî diranê wî/wê rabûye	küçükken dişleri çekilmiş, gözü korkutulmuş	il a été intimidé dès son jeune âge (depuis il est devenu poltron)	he was traumatized as a child, and has become timid as a result
bi dabaşa xwe da ketiye	kendi derdine düşmüş, kendi derdiyle meşgul	il est occupé (absorbé) par ses propres problèmes	he is caught up in his own troubles
bi delka ye, bi dehfa ye, qûtê nemir e [halê te çewa ye ? — Bi delka ye.; Karê te çewa ye ? — Bi delka dimeşe.]	ite-kalka, güçlükle [nasılsın ? zar zor idare ediyorum. işler nasıl ? ite-kalka yürüyor]	avec peine, difficilement [comment ça va ? - Difficilement; comment vont tes affaires ? - Elles	limping along,
bi destar e, destar bi lingan ve girêdayî ye; zexêl e, tiralê Bexdayê ye; cangiran e	tembel, üşegen, ağır canlı [dır]	paresseux, oisif, lourdaud [il est]	lazy, lacking intiative [he's]
bi desthilanî bûn	el kaldırmak, cesur, cüretkar olmak	être courageux, lever la main	to be brave, courageous
bi destpelkê	el yordamıyla	à tatons	groping (in the dark)
bi dewla wî/wê mirov nikare here avê, mirov nikare bi cêrê wî/wê here avê, mirov nikare bi benê wî/wê dakeve bîrê	ipiyle kuyuya inilmez	on ne peut lui faire confiance (on ne peut descendre dans le puits avec sa corde)	(he is not reliable (you wouldnot climb down a well using him as a rope!)
bi dînitî dike, bi duristî (bi aqilî) dixwe; wek şêran (began) dixwe, dike wek mêran	köle gibi çalışıp bey gibi yer; yaptığını bilir; köylü kurnazı	il travaille comme un forcéné pour pouvoir vivre comme un seigneur (un lion), sans être dans le besoin	to work like a slave (=work hard) in order to live like a king
bi dîwaran de rîtin, bi kasik û kovikên bavên xwe derîtin	kendini rezili rüsva etmek	se discréditer, se couvrir de honte	to discret oneself, to cover oneself in shame
ta'ba wî bi erdê de teqiya, keda wî bû xura miriyan, keda wî bi avê re çû, kedkiro ji mala Qasê re, keda wî badilhewa (bi erdê re) çû; emeka wî bû emekê Basis, kedkirê kedwinda; kedkiro kednexwar	emeği boşa gitti	il a travaillé en pure perte, ses efforts n'ont servi à rien	his efforts were in vain, he was unable to enjoy the fruits of his labor
erîn	uzunluk ölçüsü, arşın, 68 cm.	une mesure de longueur de 68 cm	a measure of length about 28 inches, 68 cm
bi firê ketin	kendi kanadıyla uçabilmek; kendi gereksinimlerini karşılayabilmek	voler de ses propres ailes	to be able to care for oneself
ji şîr vekirin : birin serî; temam kirin	sonuca bağlamak	mener à bien, mener (une affaire) à son terme	to bring (a matter) to a close
bi şopa şixrevanan mekeve : bi sap an genimê li pey şixrevanan berhevkirî, qûtê malê nayê civandin	taşıma suyla değirmen dönmez	on ne peut faire tourner un moulin avec des sceaux d'eau	you can't run a mill without a river
bi gur re dikuje û bi xwedî re şînê digerîne (şîn dike); ew gur e, bi xwedanê malê re şîn kir	kurt ile (koyunu) yer, ev sahibiyle de yas tutar; iki yüzlü	avec le loup il dépèce la bête (le mouton) et il porte le deuil du propriétaire	he devours the sheep with the wolves and mourus the sheep's loss with the owner; (description of a hypocrite, one who tries to work both sides of street
bi gwîzana (gûzanan) bi paşpaniya... ketiye	ummadığı yerden darbe yemek	recevoir des coups de la part des gens considérés comme des proches, être trahi par les siens	to be double crossed by a friend
bi heft dilan dil ketin	sırılsıklam aşık olmak	tomber amoureux de tout son être	to full headover heels in love with...
bi hişkeberê (bê ser û çav) dan navê	gözü kapalı, hesapsız kitapsız bir işe girişmek	entreprendre une action à l'aveuglette, sans réfléchir, à la légère	to go blindly into something
bi nan û zikê (nan û ziko) xebitîn	karın tokluğuyla çalışmak	travailler sans salaire, en échange d'être juste nourri, travailler pour peu de chose	to live from hand, scarcely make ends meet
bi nigê (lingê) xwe ketin	kendi ayağıyla bir işe (belaya) bulaşmak	tomber dans le panneau, s'embarquer dans une méchante affaire	to fall into a trap, to get stuck / be fricked into doing something
bi ser avê ketiye : kuvik e, sivik e, pelê wî zû derdikeve	hafif işler çabuk pazara çıkar	il est léger, inconséquent, il se trahit rapidement	he has trouble hiding his true nature
bi serî de hatiye : xwedî tecribe ye been wound the block	deneyimlidir, görmüş geçirmiş	il est expérimenté	he is seasoned, experienced, he has
bi serî kirin	başgöz etmek, evlendirmek	marier l'un de ses proches	to marry off (one's son or daughter)
bi zimanê şewitî (sotî) devê şkestî	dilim tutulaydı, demez olaydım, ağzım kırılaydı	que n'ai-je pas tenu ma langue	said of someone who wishes he had held his tongue, wishes he had kept his big mouth shut
bi zimanê xwe hatin girêdan, bi zimanê xwe pê vebû	kendi söyledikleriyle karşı tarafa delil veren	qui donne des arguments à ses adversaires, qui se fait piéger par ses propres propos	said of someone who hangs himself with his own rope, who shoots himself in the foot, who gives his adversaries ammunition to use against him
bi zimanê xwe ketin	kendi diliyle düşmek	se trouver en difficulté pour ne pas su retenir sa langue	to be in bad position for not having kept his tongue

Nifir, Nifirîn

Amadekar : Elîşêr

A
A bavê min bixwe!
Afatek reş serê te de bê!
Agir bi malê ketiyo!
Agir bi te keve!
Agir li malê keve pêtî li asîmanan re derkeve!
Agir li te bibare!
Agir mala babê te bikeve!
Agir mala te bikeve!
Agir pêketiyo!
Agirê dara berû ser serê te de bibare!
Agirê kulê mala te keto!
Agirê sor û semawat li te bikeve!
Ahê min devê te de bê xwarê!
Ahê min ji te re nemîne!
Argonê te vemire!
Aşîtê Xwedê li mala te bikeve (keve)!
Atana we biqele!
Ava reş bi çavê te de were!
Ava reş di çava de hato!
Ava sar bi çoka keto!
Ava zer di canê te de bê xwarê!
Ava zer di lêş keto!
Avareş bête çavê te!
Avareş bikevit di bin çavên te!
Axûyê (jehra) marê kûr bixwe!
Aynê (ayîk, ayn, ayîn) min ji te re nemîne!
Azmanê dev şikesto!

B
Bab li te bimre!
Bab û bira li te bimrin!
Bab û birayê te bi miradê te şa nebe!
Babaqulî bi te vede!
Babê te xêrê ji te nebîne!
Bapêşî bêyo!
Bapîrê Kal bi te ve bide!
Bayê cinan vêketo!
Bayê fercê (felc) keve!
Bayê quzanan bi te keve!
Bayê reş bi te keve!
Bayê sor bi te keve!
Bayê reş te bigre!
Bazinê sitoyê te bişkê!
Bê biro!
Bê dunde herî înşellah!
Bê mirad çuyo!
Bê ser û ber biçî!
Bê ser û şûn çuyo!
Bedena te reş be!
Bêgor çûyî!
Bejna te biçe bin erdê!
Bela te ber deryê te be!
Bela te ji bin piyê te were!
Bela te li ber lingê te be!
Bela te li te bikeve!
Bela te li te rast bê!
Belkê bibe yekcare!
Belqitiyê belqitî!
Belqitiyo!
Bêm ser cendekê te!
Bêmirado!
Ber bi gor bî!
Ber bi gorr buyo!
Ber xwe nediyo!
Berçavê te bigre!
Berdîla te kurt bitin!
Bêserî û bêrat çuyo!
Bêtar çuyo!
Bêtonê te derketo!
Bêtonê te di xizna te de be!
Bextê te reş be!
Bextî reşî li te bikevit!
Bextreşo
Bêyî bimînî!
Bi av û bi agir çûyî!
Bi corka ketiyo!
Bi te keve derdekî bê derman, dermanê te şîrê teyran û qoçê keran be!
Bi xuriya ketiyo!
Binerd bêyo!
Bira li te bimre!
Birûska meha gulanê li te bikevit!
Birûska Xwedê li te bikeve!

C-Ç
Canzerî biyo!
Çarka (laçika) spî li gewriya te biale!
Çav rijyayo! Çav derketiyo!
Çavê te birije ber pê te!
Çavê te birije nav lepê min!
Çavê te birije!
Çavê te derkeve!
Çavê te kor be!
Çavê te li deriya be!
Çavê te li mista min bikeve (keve)!
Çavê te tim li riya be!
Çavên te reş bin!
Çavtarî!
Çavtariya mirnê te bigirit!
Çengê te bişkê!
Çêtiyên te werin xwarê!
Cî û war destê te nekeve!
Cîgera te biperite!
Cîgera te devê te de bê xwarê (were)!
Cîgera te di pozê te re were!
Cîgara te pirtî pirtî be û devê te de bê xwarê!
Cîgera te qul be!
Cihimiyo!
Çira te bitefe!
Cîranê te mîratxwerê te be!
Ciyê te li şêneya tunebe!
Çopleme girtî!
Çûna te hebe hatina te (vegera te) tunebe!
Çûyîna te hebe hatina te nebe!

D
Dê û bab li te bimrin!
Deng li te bibile!
Dengê dergûşa kurîn nekeve guhê te!
Dengê vajîna zarokan nekeve guhê te!
Dêran bî!
Derd û êş dowanzdeh mirin!
Derdê bê derman bikeve canî te!
Derdê Eyûbê kurmexwarî li te bikeve!
Derîmoro!
Deriyê te babê te bê girtin!
Deriyê te kilît bibe!
Destê te bişkê!
Destê te pûç bibe!
Di bin çengan de hato!
Di çava (n) de hato!
Di gewriyê de mayo!
Di her (şeş) zarokên xwe di şoyekê de veşêrî!
Didan devê te de nemînin!
Dil û hinavê te di devê te de were!
Dil û hinavên te bêne xwarê!
Diya te bimre!
Dukel ji mala babê te bilind nebe!
Dûndana te kor bibit!
Dûnde bi dû te nekeve!

E
Elem!
Em cenazê te rakin!
Emrê te dirêj be, têrxwarina te tunebe!
Ev nan xenîbê te be!
Eyûbê kurmxwarî, te xwarî!
Ez çavê te bi destê xwe bidim serhev!
Ez hêvîdar im heya te ser goniyê be!
Ez kefenê te bi destê xwe bibrim!
Ez kevirê te bi ser dilê xwe dim!
Ez li ser serê te bigerim!
Ez li te helal nakim, bi agir û pêtî be bi canê te keve!
Ez te bi destê xwe veşêrim!
Ez te bispêrim Xwedê!
Ez te dispêrme Xwedê û pêxember!
Ez te li dora serê xwe bigerînim!
Ez te qurbana serê xwe kim!
Ez xêrê ji te nebînim!

'E
'Emirkurt!, 'Emirquto!
'Emrê te kurt be!
'Emrê te yê sîvanokê be!

Ê-F
Êkanê sêsale xwe li gurba te bidit!
Êlih te bidetin!
Êşa zirav li te keve!
Êvar li te nebe!
Felek li te bigere!
Fetisiyo!

G
Gence gence bî! (Çînî çînî bî!, perçe perçe bî! Kirtî kirtî bî! Kitor kitor bî!).
Gerdena te bifisit!
Gewriya te de bimîne!
Goşt helisiyo!
Goştê canê te bihele!
Goştê canê te bihele, tu bibî komek hestî!
Goştê te pirtî pirtî devê te de bê xwerê!
Gor bi dest neketiyo!
Gor bi gor be (bî)!
Gor li te teng be!
Gorbigor geryayo!
Gorbigor herî!
Gorî buyo!
Gulîkurê!
Guliyê te birijin!
Guliyê te kurr be!
Gulla berbanga sibê li te keve!
Gulla serê sibê li te keve (lê keto)!
Gunê te reş be!
Gur tê keve nav pezê te!
Guran xwaro!
Gurê har bi te bigre!
Gurgê reş te bixwetin!

H
Ha tu bi reş bî!
Herî înşellah venegerî!
Hes tu bi jana zirav bikevî!
Heş û reş can bedenê te werbin!
Hêtereş hêta te bigre!
Hêtereş te bigre!
Hewî bê ser te!
Hey bîbigên te darijin ber pên te!
Hey girfiringî li te bên û neynok tinebin tu xwe pê bixrînî!
Hey koremar li binê belga guhên te ve bidit!
Hey mala te xera be!
Hey perqitiyo!
Hey qet têr nexwî!
Hey qet û weselên te vewerin!
Hey topa Xwedê lê keto!
Hey tu bi şîn biyo!
Hey tu qulinca tirkî girtî!
Hey Xwedê dîn û îman ji te sitandiyo!
Hirça gurgemêr li rasta te bêt!
Hûn ber lêmiştê (lehiyê) bikevin!
Hustiyê te ber te de bimîne!

Î
Înşellah nemêr bî!
Înşellah ser zînî nebirqî!
Înşellah sitûyê te bişkê!
Înşellah topa Mustefa li te bikevit!
Înşellah tu herî venegerî!
Înşellah tu jehriyê bikevî!
Înşellah tu têr nexwî!

J
Jahrî!
Jan te bigre!
Janazirav bi te de were!

Janazirav te bigre!
Jeniya marê kor bixwî!
Ji babê xwe, Rebî kes jê nemîne!
Ji gewriya te neçe xwarê!
Jî kurto!
Ji mêraniyê bikevî înşellah!
Jin bê ser te!
Jina te bimre!
Jiyê te bi san û keran bimînit!
Jiyê te bibit jiyê heliz û gorizê!

K
Kalîna pez li ber deriyê te neyê!
Kambax be!
Kebaniya te bimre!
Kefreşiya mirinê te bigirit!
Kerafî!
Kerrafî be!
Kerrafiya mêrê mirinê!
Kerrafiyê bixwe!
Kerr biyo!
Kerrê te li kwirê te bi hesili! (bi qelibe)
Kevir kuçik li serê te be!
Kevir û ber te de were!
Kevir û koçik li te bibare!
Kevrê te bi ser kevran nemîne înşellah!
Kezeb piritî!
Kezeb reş!
Kezeb xwê biyo!
Kezeba te bişewitit!
Kezeba te bikele!
Kezeba te devê te de bê xwarê!
Kezeba te parî parî be!
Kezeba te were xwerê!
Kezeba xwe reş neke!
Kezebşewitiyo! Kezebperitiyo!
Kezîkurê!
Kilîta li deriyê te bikeve!
Kirmên duvî bidin laşê te!
Kitig di kuçka te de bizên!
Koçik nan destê negre!
Koçkê te bê agir be! (Yanî: tu bê jin bimînî)
Koda gerê bi dest de nekevit!
Kok lê bibire
Koka we biqele (biqelike)!
Koka we vemire!
Konê te ji nav konan bê hilanîn!
Korahî di çavên te bikevit!
Kordunde çûyî!
Koremar bi te vede!
Korocax bî!
Kotîbîn bikeve mala bave te!
Kuçikê har bi te bigre!
Kul bikeve mala te!
Kul û mirin!
Kula Helebê bikeve mala babê te!
Kula Helebê di mala te bikeve!
Kula Helebê li te keve!
Kula reş ser mala te de bêt!
Kula salê li te bikeve!
Kulê biro!
Kulî di zadê te bikeve!
Kund li deriyê te bixwîne!
Kund li ser xaniyê we deyne!
Kundê kor li deriyê te bixwîne!
Kundê kor li şûn û warê te bixwîne!
Kunêra reş li singê te hato!
Kurê helekê!
Kurê te bimre!
Kureder!
Kurm û kêz di laşê te bikevin!
Kurr û kem bî!

L
Laşê te çêtî çêtî be!
Lawo, tu pitkê pola re derkevî!
Lê şerab be!
Lê pîroz nebe!
Le'netiyo!
Li te bi jehr be!
Li te bi xwîna xinzîr be!
Li te bibe keratî!
Li te goştê xinzîr be!
Li te heram be!
Li te jehra maran be!
Li te kul û derd be!
Li te ne helal be!
Li te negivire!
Li te xwîna xinzîrê be!
Lingê te bişkê!
Lingê te yê paşiyê negihe pêşiyê!

M
Mala babê te wisan xera bitin, bite berkê kinifan!
Mala babê te xera be, stûn tunebe xwe ber bigre!
Mala here ber mîrata!
Mala te biçit ser malê!
Mala te heft mîrate geryayo!
Mala te ji nav malan bê hilanîn!
Mala te li heft mîratan geryayo!
Mala te ne ava!
Mala te ne ava, mervantî ne heqê te!
Mala te xera be!
Mala xera be kêl li ser kêlê nemîne!
Malê te bibe belayê serê te!
Malşewitiyo!
Malkambaxo!
Malkavil buyî!
Malwêrano!
Malxerabo!
Malxupano!
Mar û mişk di malê keto!
Marê kor bi te ve bide!
Marê reş bi te ve bide!
Ma şale (înşellah) bi kuştineke neşûştî herî!
Ma şalê (înşellah) kirasê reş li te be!
Ma şalê (înşellah) tu di nava alemê susret bî!
Ma şalê (înşellah) tu gullakî herî!
Ma şalê (înşellah) tu herî darbesta te were!
Ma şalê (înşellah) tu rahêlî bi çi bibe ax!
Ma şalê (înşellah) tu yekî sibê, yekî nîvro, yekî êvarê hilînî!
Me helewiya te xwaro!
Mefil mewace (nexweşiya zikêşê) te bigre!
Mejî di poz re hato!
Mejî di qirrikê keto!
Mejîreşî li te bikevit!
Mejiyê te di pozê te re were! Mejî poz re hato!
Mêlakê te devê te de bê!
Mele negihe ser te!
Mêrê te bimre!
Meyt li erdê mayo!
Meytê te hilê! Meyt hilato!
Meytê te li erdê bimîne! Meyt li erdê mayo!
Meytê te xwerê teyr û tuyan be!
Mezin nebî!
Mezin nebiyo!
Mezinê mezela buyo!
Milê te bişkê!
Min helewiya te xwaro!
Min ji te xêr nediyo!
Miradê te bi axê bibe!
Miradê te di qirika te de bimîne!
Mîratbuyî!
Mîratxur tunebuyo!
Mirazê te çavê te de bimîne!
Mirazê te di qirika te de bimîne!
Mirazê te mirazê gulka (navê pincarek e) biharê be!
Mirin di çava keto!
Mirna te hebit lê veşartina te tinebit!
Moran serê te de barê!
Moran serê te de bê!
Mû tişkê te ve neyê!

N
Nanê ceh destê te nekeve!
Nanê rojê destê te nekeve!
Nanê te bi sêlê ve nemîne! (Yanî: jina te bimre)
Nanê te li ser sêhlê bisojit!
Navê te ji dinyê hilê!
Navê te nav navan nekeve (nehîlê)!
Ne li vê dinyê ne li wê dinyê têrxwarina te tunebe!
Neke der!
Nemêr bî înşellah (ma şalê)!
Neviyê xwe nebînî!
Nexweşiya koçkan bi te bigre!
Neynûk (nênûk) tunebe tu xwe pê bixurînî!

O
Ocax bi te ve bide!
Ocaxa te bitefe (vemire)!
Ocaxa te ji kok de vemire!
Ocaxa te kambax be!
Ocaxa te kor be!
Omrê te bibe omrê helizê hezîranê!
Oranî bi çava da hato!
Oxira te li hev neyê!
Oxira te ne ya xêrê be!
Oxira te nîvê rê be, bextê te jî bextê sê (koçik) be!
Oxira te oxira xêrê nebe!
Oxra te nehatin ve be!
Oxra te nîvê rê be!
Oxra te ya Qulo (qubo) be!

P
Pê te bişkê!
Penceşêr li keçka dilê te bikevit!
Pençeşêr li te bikeve!
Pepûk û kondok di mala babê te de bixwînit!
Pêxember xenîbê te be!
Pi reş heşê!
Pişreşî li te bikevit!
Pişta te bişkê!
Pîlê te xilhin!
Pîlên te bixelin!
Pora te kur be!
Porkurê!

V
Qelihiyo!
Qesifiyo!
Qirr bikeve nav we!
Qulê serad û bijîngê di canê te de çêbe!
Qur'an bi te ve bide!
Quriderê bixwî!
Qurmiçiyo!
Qurregisin bigrî!
Quzilqurt bixwe!
Quzulqurt!
Quzulqurtê bixwî!

R
Razan hebe rabûn tunebe!
Rebbî, tu kûr (kor) bibî ber destê min bikevî!
Rebbî, cî û war bi destê te nekeve!
Rebî, ava reş bi çavê wî bê!
Rebî, jê ketê pê ketê!
Rebî, marê kor bi te ve bide, porê serê te tev biweşîne!
Rebî, tu herî û venegerî!
Rêncareş bikevit nav hestî û weselên te!
Rêya te bibit rêya nehatinverê!
Rîşa xerab di te'd derkeve!
Riya rast pêşiya te nekeve!
Rûviyên te li dest û pên te bialin!
Rûyê te reş be!

S
Sepelîska (seperîska) san (koçkan) te bigirit!
Sewtik sar be (bî)!
Sewta te bê birîn!
Sitohê te bişkê!
Stoyê te bişkê tasê te bineqise!

Ş
Şalê tu bipelçiqî!
Şape li ser te de bê!
Şêl û şehtî bî!
Şelqitiyo!
Şeple li te keve!
Şer û pevçûn ji ber deryê te neçe!
Şewitiyo!
Şîn li mala te keve!
Şîn û girî li mala te ranebe!
Şîn û girî para te be!
Şîrê min ji te ra heram be!
Şîrê min li te ne helal be!

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
Directeur de la publication
Reşo ZÎLAN
Réalisation
S. ILITCH & M. HASSAN